

2015-2017

Handlingsplan mot
vold i nære relasjoner
- Med særlig fokus på barn og unge

Siv-Hege Severi, Tone Strømholt, Britt
Engseth Stangnes, Nina Iselvmo, Katrine
Grimnes
Måselv Kommune
2015-2017

Innhold

1. Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2015-2017 Målselv kommune	2
1.1 Arbeidsgruppen	3
1.2 Prosessen.....	3
1.3 Høring	3
1.4 Aktuelle lover	4
2. Hva er Vold?	5
2.1 Volden kan deles inn i fem ulike voldstyper:.....	5
2.2 Fysisk avstraffelse (oppdragervold).....	5
3. Hva er nære relasjoner?	5
4. Konsekvenser av vold	6
5. Risikofaktorer ved utvikling av voldelighet	7
6. Om plikt til å melde til barneverntjenesten og anmeldelse til politiet	7
7. Utsatte grupper	8
7.1 Eldre.....	8
7.2 Psykisk utviklingshemmede.....	8
7.3 Rusavhengige.....	8
7.4 Flyktninger og asylsøkere	9
7.5 Partnervold.....	9
8. Statistikk/Omfang.....	10
8.1 Omfang Nasjonalt.....	10
8.2 Omfang Målselv kommune	11
8.2.1 Statistikk fra Politiet	11
8.2.2 Statistikk fra krisesenter Midt-Troms:.....	12
9. Tjenester i Målselv kommune	12
9.1 Kommunale tjenester:.....	12
9.1.1Tverrfaglig ressursgruppe for barn:.....	13
9.2 Andre tjenester:	13
10. Mål.....	14
10.1 Nasjonale mål	14
10.2 Målselv kommunes mål.....	15
11. Handlingsplan/Tiltak for å nå de kommunale mål	15
13. Evaluering og rullering av plan	17
14. Referanser/Kilde.....	18

1. Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2015-2017 Målselv kommune

Kommunestyret i Målselv kommune fattet vedtak om å utarbeide handlingsplan mot vold i nære relasjoner 15.11.2012 som en del av kommuneanalysen 2012 i regi av Sjumilssteget.

Administrasjonen ved Sjumilssteget besluttet 18.mars 2014 oppstart av arbeidet med handlingsplan mot vold i nære relasjoner.

Vold i nære relasjoner har et betydelig omfang og er et alvorlig samfunns- og folkehelseproblem. Vold i nære relasjoner skaper utrygghet, kan medføre helseskader, tap av velferd, begrenser den enkeltes livsutfoldelse og mulighet for aktiv samfunnsdeltakelse. Vold i nære relasjoner er straffbare handlinger i strid med norsk lov og grunnleggende menneskerettigheter. I tillegg til de store konsekvensene for den enkelte, har vold i nære relasjoner også store samfunnsøkonomiske kostnader i form av økte behov for hjelpetiltak i skolen, psykisk og fysisk helsehjelp, barneverntiltak, krisesentertilbud, sosialhjelp og økte behov for politiressurser. Det er et offentlig ansvar å bidra til å forebygge og hindre vold i alle grupper av befolkningen.

Arbeidet med en kommunal handlingsplan mot vold i nære relasjoner er påvirket av at regjeringen har ønsket å prioritere dette arbeidet. Flere statlige meldinger og handlingsplaner mot vold i nære relasjoner er kommet de siste årene. Kommunal handlingsplan mot vold i nære relasjoner er et verktøy for å organisere regjeringens innsatsområde.

I denne kommunale handlingsplanen er det valgt å sette et særlig fokus på tjenester for barn og unge og det samarbeidet som er etablert på dette området. Et annet fokus kunne vært vold mot eldre, funksjonshemmede, menn, kvinner, kjønnslemlestelse, tvangsekteskap eller menneskehandel.

Barn og ungdom som opplever vold og overgrep kan preges livet ut. Med god forebyggende hjelp, behandling og støtte kan en bidra til at skaden blir mindre. Barn og ungdom skal ha trygge og gode liv. Alle skal ha mulighet til å bli sett, delta og utvikle seg i sitt oppvekstmiljø. Ingen skal utsettes for vold eller overgrep. Slike handlinger er brudd på norsk lov. Godt foreldreskap gir trygge barn, derfor er hjelp og støtte til foreldre viktig. Hvis omsorgen hjemme svikter, skal hjelpeapparatet være tidlig på plass. Barnets beste skal alltid stå i sentrum. Bekjempelse av vold og overgrep er ikke en privatsak. Alle som møter barn og ungdom i sitt daglige virke, må våge å stille vanskelige spørsmål, og lytte til historien som kommer fram. I disse møtene er kunnskap viktig, til å se og fange opp når barn og unge kan ha vært utsatt for vold og overgrep. Ledere og ansatte i Politiet og Målselv kommune har et særlig ansvar til å handle når det er grunn til å tro at et barn eller en ungdom er utsatt for vold eller overgrep. Alle kan gjøre en forskjell i utsatte barn og ungdoms liv. Det finnes ingen unnskyldning for å se en annen vei (Tiltaksplan «En god barndom varer livet ut»).

Virkeperioden for handlingsplan er år 2015-2017. Handlingsplanene rulleres i år 2017 og det etableres ny handlingsplan på bakgrunn av gjeldene føringer fra regjeringen og lokale forhold. Det rapporteres på tiltak nevnt i denne planen og det vurderes hvilke tema det skal være fokus på.

Handlingsplan mot vold i nære relasjoner er vedtatt i kommunestyret 7.mai 2015 i sak 38/2015

For det kommunale planarbeidet har disse dokumentene vært sentrale:

- «Et liv uten vold» Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2014-2017
- «Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner» Stortingsmelding 15, 2012-2013
- «Barndommen kommer ikke i reprise» Strategi for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom 2014-2017
- «En god barndom varer livet ut» Tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom 2014-2017

1.1 Arbeidsgruppen

Sjumilssteget drøftet sammensetning av arbeidsgruppen i møte 18.mars 2014. Målselv kommune har en tverrfaglig ressursgruppe mot vold i nære relasjoner hvor barn er involvert. Det ble besluttet at medlemmene av ressursgruppen og koordinator for Sjumilssteget skulle danne arbeidsgruppen for utarbeidelse av handlingsplan mot vold i nære relasjoner. Medlemmene av arbeidsgruppen var: Leder barneverntjenesten Tone Strømholt, Ledende helsesøster Britt Engseth Stangnes, PPT v/ pedagogisk- psykologisk rådgiver Nina Iselvmo, Politiet v/Katrine Grimnes, Enhetsleder Familieenheten/Koordinator Sjumilssteget Siv-Hege Severi.

1.2 Prosessen

Arbeidsgruppen har hatt seks møter. Arbeidsgruppen har hatt to veiledningsmøter med RVTS Nord (Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging). Handlingsplan har vært sendt på høring internt i kommunen, Politiet, RVTS Nord. Handlingsplan blir lagt fram for politisk behandling våren 2015.

1.3 Høring

Handlingsplan mot vold i nære relasjoner er sendt på høring til aktuelle enheter internt i kommunen og til PPT, Politiet, RVTS Nord. Det kom inn 5 høringsuttalelser. Arbeidsgruppen har på bakgrunn av innspill gjort noen endringer i handlingsplan mot vold i nære relasjoner.

Handlingsplan mot vold i nære relasjoner er vedtatt i kommunestyret 7.mai 2015 i sak 38/2015

1.4 Aktuelle lover

Etter norsk lov er kommunen forpliktet til å gi sine innbyggere et forsvarlig tjenestetilbud, dette gjelder også voldsutsatte. Aktuelle lover er: Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester, Lov om folkehelsearbeid, Lov om barneverntjenester, Lov om Barn og foreldre, Lov om kommunale krisesentertilbud, Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen.

I denne handlingsplan er det valgt å fremheve utdrag av folkehelseloven og FN's konvensjon om barnets rettigheter.

Folkehelseloven§4: *«Kommunen skal fremme befolkningens helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold og bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse, bidra til utjevning av sosiale helseforskjeller og bidra til å beskytte befolkningen mot faktorer som kan ha negativ innvirkning på helsen».*

Barnekonvensjonens artikkel 19:

1. *«Partene skal treffe alle egnede lovgivningsmessige, administrative, sosiale og opplæringsmessige tiltak for å beskytte barnet mot alle former for fysisk og psykisk vold, skade eller misbruk, vanskjøtsel eller forsømmelig behandling, mishandling eller utnyttning, herunder seksuelt misbruk, mens en eller begge foreldre, verge(r) eller eventuell annen person har omsorgen for barnet».*
2. *«Slike beskyttelsestiltak bør omfatte effektive prosedyrer for utforming av sosial programmer som yter nødvendig støtte til barnet og til dem som har omsorgen for barnet, samt andre former for forebygging, påpeking, rapportering, viderehenvisning, undersøkelse, behandling og oppfølging av tilfeller av barnemishandling som tidligere beskrevet og, om nødvendig, for rettslig oppfølging».*

2. Hva er Vold?

Det er en utfordring å gi en nyansert fremstilling av vold som på den ene siden tar høyde for hvordan hver enkelt opplever den, og som på den andre siden kan gi rettesnorer for hvilke tiltak som skal settes inn på hvilke tidspunkt. Det finnes flere definisjoner. Målselv kommune har valgt definisjon av Per Isdal, som er mye brukt i Norge og internasjonalt.

«Vold er enhver handling rettet mot en annen person som gjennom at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får denne personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutter å gjøre noe den vil» (Stortingsmelding 15 «Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner»; Isdal, 2000).

2.1 Volden kan deles inn i fem ulike voldstyper:

Fysisk vold – holde, dytte, riste, klype, slag, spark, bruk av våpen.

Seksuell vold – trakassering, krenkelse, presset til å utføre uønskede seksuelle handlinger, utsatt for voldtekt, seksuell tortur.

Materiell vold – er rettet mot ting eller gjenstander, slå inn dører, vegger, vinduer, kaste og rasere inventar, knuse og ødelegge gjenstander eller rive i stykker klær.

Psykisk vold – alle måter å skade, skremme og krenke. Styre og dominere andre ved hjelp av en bakenforliggende makt eller trussel, degraderende og ydmykende atferd, kontroll, utagerende sjalusi, isolering og emosjonell vold.

Latent vold – vold som virker i kraft av sin mulighet. Muligheten for vold blir styrende for den voldsutsattes atferd. Det å ha opplevd vold gjør at den voldsutsatte vet at det kan skje igjen (Stortingsmelding 15 «Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner»; Isdal, 2000).

2.2 Fysisk avstraffelse (oppdragervold)

Forskning viser at barn som blir utsatt for fysisk avstraffelse i barndommen, har økt risiko for å utvikle atferdsvansker og psykiske lidelser. I hvor stor grad fysisk avstraffelse skader barn, avhenger av alvorlighetsgrad og frekvensen av avstraffelsen, samt graden av varme i samspillet mellom foreldre og barn.

3. Hva er nære relasjoner?

Nære relasjoner kan forstås på ulike måter, men i [straffelovens § 219](#), den såkalte familievoldsparagrafen, defineres paragrafens virkeområde som: *«den siktedes tidligere eller nåværende ektefelle eller samboer, den siktedes slektning i rett nedstigende linje eller tidligere eller nåværende ektefelles eller samboers slektning i rett nedstigende linje, den siktedes slektning i rett oppstigende linje, noen i vedkommende husstand, eller noen som den siktede har i sin omsorg»*.

Denne forståelsen av nære relasjoner er altså primært avgrenset til den vanlige kjernefamilien og rett nedadgående eller oppadgående slektslinjer, men kan også omfatte personer som inngår i husstanden, eller som vedkommende har et emosjonelt eller familiært forhold til.

Handlingsplan mot vold i nære relasjoner er vedtatt i kommunestyret 7.mai 2015 i sak 38/2015

4. Konsekvenser av vold

Konsekvensene av vold i nære relasjoner kan være gjennomgripende både for den voldsutsatte og for voldsutsatte barn. Volden har større konsekvenser enn den umiddelbare skaden den forårsaker. Vold i nære relasjoner kan gjøre tilknytningen til arbeidslivet vanskelig. I noen tilfeller kan også hensynet til å beskytte barna mot overgrep, gjøre det vanskelig å delta i arbeidslivet. Økonomisk avhengighet av voldsutøver vil også medføre større vansker med å bryte ut av et mishandlingsforhold.

Forskning har vist at barn i familier der det forekommer vold mellom voksne, på ulike måter erfarer og er bevisst på den volden som finner sted. Barn kan oppleve volden gjennom å se og/eller høre at en av foreldrene blir slått. De kan også møte konsekvensen av volden gjennom knuste møbler, blåmerker eller andre skader og/eller psykiske reaksjoner som en foreldre har fått som følge av volden. Barna har liten mulighet for å unngå volden på egenhånd. De har ingen steder å gjemme seg, ofte ingen steder å gå dersom ikke noen utenfor familien involvere seg. Dette gjør barna spesielt sårbare.

Vold i nære relasjoner påvirker barns oppvekstvilkår, ikke bare på grunn av de skadelige virkningene av volden i seg selv, men også fordi volden kan påvirke en forelders mulighet til å gi tilstrekkelig omsorg til barnet og til å være en god foreldre. Allerede i mors liv risikerer barnet å påvirkes negativt av volden. Små barn befinner seg ofte fysisk nær sine omsorgspersoner og er derfor i en spesielt utsatt situasjon. Yngre barn kan ha større risiko for å oppleve volden og for å vise negative reaksjoner, ettersom de har vanskeligere for å fysisk distansere seg fra voldsepisoden, og for å forstå og sette ord på det de opplever. Et lite barn er i stor grad avhengig av omsorgspersonens fysiske og psykiske omsorg, og når denne omsorgen svikter kan implikasjonene bli spesielt store. Omfanget av skaden barnet får påvirkes blant annet av barnets nærhet til volden, hvor grov volden er, hvor ofte den forekommer, tidligere opplevelser av aggresjon og konflikt, og om det finnes andre voksne som kan beskytte eller støtte barnet.

Studier har vist at vold og seksuelle overgrep mot barn kan resultere i betydelig psykisk symptomatologi som PTSD (posttraumatisk stress syndrom) og andre angstlidelser, depresjon og atferdsvansker. Hvis disse ikke behandles på en god måte, kan vanskene bli kroniske og vare inn i voksen alder.

Man finner også en sammenheng mellom traumatisering i barndommen og en rekke tilstander som kan vise seg i voksen alder, som rusmisbruk, ulike personlighetsforstyrrelser, spiseforstyrrelser, angst og depresjon, somatoforme lidelser, hjerte- og karlidelser, immunologiske lidelser og seksuelle vansker. Barn som har blitt traumatisert, kan ha konsentrasjonsvansker og høy indre uro. Dette er også sentrale symptomer i en ADHD-diagnose. Enkelte traumatiserte barn har feilaktig fått en ADHD-diagnose i psykisk helsevern.

Handlingsplan mot vold i nære relasjoner er vedtatt i kommunestyret 7.mai 2015 i sak 38/2015

Hvilken følelsesmessig tilknytning barnet har til overgriper, har stor betydning for hvordan traumet oppleves og hvilke reaksjoner barnet kan få. Relasjonstraumer er traumer påført barnet av en omsorgsperson eller en som står barnet nær. Disse traumene er spesielt skadelige for barn.

Det er en betydelig variasjon i symptombildet til volds- og overgrepsoutsatte barn. Symptomer og skadevirkninger avhenger av en rekke faktorer, som barnets alder da overgrepene begynte, om overgrepet er fremtvunget med trusler eller vold, overgrepets art, hyppighet og varighet. Videre vil barnets psykiske helse og utviklingsnivå ha betydning, likesom den støtte barnet får fra foreldre og omsorgspersoner som ikke er involvert i overgrepene. Det følelsesmessige klimaet i familien er viktig for barnets strategier for å mestre situasjonen (Strategi «Barndommen kommer ikke i reprise»).

5. Risikofaktorer ved utvikling av voldelighet

Risikofaktorer ved personer som utvikler voldelighet er bl a lave intellektuelle evner, en vanskelig temperamentsstil preget av høyt aggresjonsnivå, hyperaktivitet, impulsivitet, spenningssøking og oppmerksomhets- og konsentrasjonsvansker. Risikofaktorer som er knyttet til deres egne omsorgserfaringer er opplevelse av ulike former for krenkende samspill; Lite varme og inkonsistent grensesetting utført med harde virkemidler, omsorgssvikt, mishandling og/eller seksuelle overgrep og svak emosjonsregulering. I tillegg representerer rusmiddelmisbruk og kriminalitet en risiko for utvikling av generell voldelighet.

Å utvikle barns og voksnes evner til å håndtere konflikter og regulere vanskelige følelser er derfor av stor betydning for å forebygge vold i nære relasjoner.

6. Om plikt til å melde til barneverntjenesten og anmeldelse til politiet

Dersom barneverntjenesten får kjennskap til at et barn kan være utsatt for vold eller seksuelle overgrep, vurderer man alltid om det er grunnlag for å anmelde forholdet til politiet. Politiet etterforsker, sikrer bevis og oppretter sak. Politiet og barneverntjenesten samarbeider om når det skal gripes inn i familien. I vurderingsprosessen kan man benytte den tverrfaglige ressursgruppa som drøftingspartner. Hvorvidt en sak skal anmeldes avhenger av om dette anses å være «til barnets beste» (jf bvl § 4-1) og/eller dette fremmer barneverntjenestens arbeid (jf bvl § 6-7, 3. ledd). Når det gjelder ansvar for å avverge nye straffbare handlinger har enhver en avvergeplikt i henhold til straffelovens § 139.

Helsepersonell og ansatte i skolen har et personlig og selvstendig ansvar og plikt til å melde i fra ved mistanke om vold og/eller overgrep mot barn. Barnevernloven § 6-4 annet ledd; «*Offentlige myndigheter skal av eget tiltak, uten hinder av taushetsplikt, gi opplysninger til kommunens barneverntjeneste når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt eller når et barn har vist vedvarende alvorlige atferdsvansker.*» Det kan være straffbart og ikke melde i fra til barneverntjenesten.

Når en er usikker på om en har tilstrekkelig grunnlag for å melde saken til barneverntjenesten **skal** helsepersonell, ansatte i barnehage, skole eller annen virksomhet søke råd/konsultasjon. Haster det å få en avklaring skal barneverntjenesten kontaktes umiddelbart. Ellers kan en søke råd hos Tverrfaglig ressursgruppe og/eller Konsultasjonsteamet ved Statens barnehus i Tromsø.

7. Utsatte grupper

7.1 Eldre

Anslagsvis 22.000 eldre (over 65 år) kvinner og menn er utsatt for vold eller overgrep i løpet av et år i Norge. Eldre som utsettes for vold og overgrep er i en utsatt posisjon for helsesvikt, redusert livskvalitet og for tidlig død.

I noen tilfeller kan demens hos den ene i et parforhold føre til overgrep, enten ved at den demente selv blir voldelig, eller ved at omsorgsbelastningen fører til overgrep fra den friske parten. I tillegg kan eldre oppleve overgrep fra egne barn eller barnebarn, eller andre nære familiemedlemmer. Noen ganger kan disse overgrepene være økonomisk motivert. Mange eldre står i et avhengighetsforhold til voldsutøveren, og trenger dennes hjelp i hverdagen.

For eldre mennesker som har vært utsatt for vold over flere år, kan det være særlig vanskelig å be om og ta i mot hjelp. Hjelpeapparatet må motivere over lengre tid og tåle å vite om at et menneske blir utsatt for vold. Ved å lytte, informere og støtte den som er utsatt for vold, kan enn i samarbeid med andre etater finne tiltak som fungerer.

7.2 Psykisk utviklingshemmede

Mange mennesker med psykisk utviklingshemming er oftere avhengig av andre i hverdagen. Dette gjelder særlig barn med psykisk utviklingshemming. De har en høyere risiko enn andre barn for å utsettes for vold fra kjente eller støttepersoner utenfor familiene, særlig i forhold til seksuelle overgrep.

Forskning viser at kvinner med lett til moderat grad av utviklingshemming er mer utsatt for vold og seksuelle overgrep enn kvinner med sterkere grad av utviklingshemming. En må imidlertid være bevisst betydningen av evner og muligheter til å kommunisere. Mennesker med alvorlig og svært alvorlig grad av psykisk utviklingshemming, vil i liten grad være i stand til å kommunisere verbalt hva de utsettes for, og overgrepene kan forbli skjult. Internasjonale studier tyder imidlertid på at personer med utviklingshemming er tre til fire ganger mer utsatt for ulike former for vold og overgrep enn den øvrige befolkningen

7.3 Rusavhengige

Barn som lever med foreldre som har rusproblemer eller psykiske lidelser, har forhøyet risiko for å bli utsatt for vold. En rapport fra Folkehelseinstituttet anslår at nærmere 90 000 barn i Norge hadde minst en forelder som misbrukte alkohol.

Handlingsplan mot vold i nære relasjoner er vedtatt i kommunestyret 7.mai 2015 i sak 38/2015

Rusmisbruk og psykiske lidelser opptrer ofte sammen. Det dreier seg ofte om svært kompliserte samspill mellom en rekke faktorer som genetisk sårbarhet, oppvekstforhold, livshendelser og sosiale faktorer som sosialt nettverk og fattigdom.

Psykisk syke og rusmisbrukende kvinner kan ha en høyere risiko og være mer sårbare for vold enn andre kvinner. En kartlegging av voldserfaringer blant personer under behandling for rusavhengighet viste at 21 av 26 kvinner hadde vært utsatt for vold i nær relasjon. For 16 kvinner var voldsutøveren nåværende eller tidligere partner (Stortingsmelding 15 «Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner»).

En landsdekkende norsk befolkningsundersøkelse avdekket at blant kvinner som var blitt utsatt for fysisk maktbruk fra ektefelle eller samboer, svarte drøyt en av fire at partneren deres hadde brukt alkohol eller andre rusmidler da den siste voldsepisoden fant sted. Videre har studier basert på kliniske utvalg funnet at sannsynligheten for at voldelige menn angriper partneren sin øker når de er har drukket, og at den volden som utøves i alkoholrus som regel er grovere enn den som finner sted i edru tilstand. Det er også mye som tyder på at behandling av alkoholmisbruk blant menn som også er voldelige kan bidra til at voldsbruken på den private arena avtar. De mest utbredte og minst alvorlige formene for partnervold er det vel så ofte kvinner som menn som står bak, og ofte er begge parter fysisk aggressive (Rus og Samfunn «Alkohol og vold i nære relasjoner»).

7.4 Flyktninger og asylsøkere

Innvandrere og flyktningkvinnens livssituasjon og posisjon i samfunnet kan gjøre dem ekstra sårbare. Muligheten til språkopplæring og adgang til bolig, lønnet arbeid, trygderettigheter og hjelpetjenester kan være dårligere enn for kvinner i majoritetsbefolkningen. Sosial isolasjon og manglende sosial integrering, kan øke risikoen for at volden får fortsette og tilta, uten at andre kan bidra til å stoppe den. Flertallet av de som i dag benytter seg av krisesentrenes botilbud er kvinner med innvandrere- og flyktningebakgrunn. I 2011 utgjorde 62 % av brukerne kvinner med etnisk minoritetsbakgrunn. Tvangsekteskap og kjønnslemlest er former for vold i nære relasjoner som forekommer i en begrenset del av befolkningen med innvandrerbakgrunn (st.meld.15).

7.5 Partnervold

«Ekte kjærlighet er fri for vold», står det på Midt-Troms Krisesenteret sine hjemmesider. Partnervold er vold mellom voksne i et parforhold. Et særtrekk er den tette sammenvevingen mellom vold og kjærlighet. Perioder med vold avløses ikke sjelden av perioder med varme og kjærlige handlinger. Sammenblanding av vold og «kjærlighet» skaper forvirring og usikkerhet hos den voldsutsatte. Vold mot partner kan deles i to voldsmønstre: den grove, gjentakende og kontrollerende volden og den episodiske volden som ikke nødvendigvis gjenspeiler et skjevt maktforhold på den andre. Når partnervold blir nevnt tenker enn ofte på at det er menn som utøver vold mot kvinner, i dag vet vi at kvinner utøver vold mot menn. Den som utsettes for volden bebreider ofte seg selv, og opplever skam og skyldfølelse (st.meld.15).

8. Statistikk/Omfang

8.1 Omfang Nasjonalt

Vold i nære relasjoner er et omfattende samfunnsproblem. Basert på ulike spørreundersøkelser fra det siste tiåret anslås det at mellom 75.000-150.000 mennesker i Norge årlig utsettes for vold i nære relasjoner. Hvert år oppsøker anslagsvis 6000-8000 mennesker krisesentertilbudene og/eller anmelder forholdet til politiet (Stortingsmelding 15 «Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner»).

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) har gjennomført en undersøkelse av forekomsten av vold og seksuelle overgrep i Norge (Tiltaksplan «En god barndom varer livet ut»). Hovedfunn viser:

- 8,2 % kvinner og 1,9 % menn forteller at de har blitt utsatt for alvorlig partnervold.
- 4,9 % av kvinnene og 5,1 % av mennene oppgir at de minst en gang har blitt utsatt for alvorlig vold fra sine foresatte (banket opp, sparket, slått med knyttet neve).
- 27,7 % av kvinnene og 33 % av mennene oppgir at de har blitt lugget, kløpet, ristet eller blitt slått av sine foresatte i barndommen.
- 15,4 % av kvinnene og 11,2 % av mennene har opplevd psykologisk vold fra foresatte i barndommen.
- Like mange kvinner som menn, 10 % har opplevd fysisk vold mellom foreldrene i barndommen.
- 10,2 % av kvinnene og 3,5 % av mennene forteller om seksuell kontakt med en minst fem år eldre person før fylte 13 år.
- Voldtekt og seksuell kontakt før 13 år ble hovedsakelig begått av personer som barna kjenner.

Det ble i 2013 anmeldt til politiet over 2 800 tilfeller av mishandling i familieforhold i Norge. De aller fleste av disse ble registrert som fysisk mishandling, og 51 tilfeller var registrert som grov mishandling. Fra 2005 har det vært en egen bestemmelse i straffeloven om mishandling i familieforhold. Kriminalstatistikken viser at det var 2756 saker i Norge som omhandler mishandling i familieforhold i 2011(Tall hentet fra SSB).

Vold har store samfunnsøkonomiske kostnader i form av økt behov for hjelpetiltak i skolen, psykisk og fysisk helsehjelp, barneverntiltak, samt krisesenterhjelp og økt behov for politiresurser. Den samfunnsøkonomiske analysen av vold i nære relasjoner, som ble offentliggjort i desember 2012, anslår at denne volden koster det norske samfunnet mellom 4,5 og 6 milliarder kroner årlig (Stortingsmelding 15 «Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner»).

Handlingsplan mot vold i nære relasjoner er vedtatt i kommunestyret 7.mai 2015 i sak 38/2015

8.2 Omfang Målselv kommune

Barneverntjenesten har per i dag ikke statistikk som viser omfanget av saker med familievold, men fra og med 2013 er årsstatistikken til Statistisk Sentralbyrå (SSB) lagt om, slik at det for framtida vil være mulig å få oversikt over antall meldinger som omhandler vold mellom foreldre eller overfor barn. Barneverntjenesten mottar meldinger som omhandler vold. Erfaringen fra barneverntjenesten er at det er økende antall saker hvor foreldrekonflikten er av en slik grad at barna blir skadelidende.

Legetjenesten og interkommunal legevakt tar imot og behandler mennesker som har vært utsatt for vold i nære relasjoner. Noen pasienter velger å være åpen om hva som har skjedd, mens andre velger å tie og finner på ulike historier som forklarer deres skader. Det føres ikke statistikk på disse pasientkonsultasjonene ved legetjenesten og legevakta pr i dag.

Tverrfaglig ressursgruppe for barn i Målselv kommune behandler 1-5 saker pr år. Dette er likevel ikke et tall hvor enn kan anslå omfang i Målselv, da noen saker går direkte til Barneverntjenesten eller Politiet.

Ungdata undersøkelsen ble gjennomført i Målselv skolen mars 2014. Undersøkelsen tar opp spørsmål om vold, men ingen spørsmål retter seg mot vold i nære relasjoner. Undersøkelsen sier ikke noe om hvem eller hvor ungdommene er blitt utsatt for vold og/eller trusler. Derfor kan ikke resultatene brukes i denne handlingsplan.

8.2.1 Statistikk fra Politiet

I løpet av 2014 ble det opprettet 46 voldssaker i Målselv kommune. Voldssaker er legemsfornærmelser, legemsbeskadigelser og familievold. Flere av disse sakene er utelivsrelaterte saker. Det var 12 av 46 voldssaker som var familievoldssaker. For årene 2012/2013 ble det anmeldt til politiet 31 voldshandlinger i Målselv kommune. Familievoldstallene har siste to år ligget på samme nivå. År 2012 var det få familievoldssaker, uten at enn kan forklare dette nærmere.

Familievoldssaker i Målselv kommune:

År	2014	2013	2012
Antall saker pr år	12	15	6

Antall saker som har medført dommeravhør ved Statens barnehus i Tromsø:

År	Pr 31.oktober 2014	2013
Antall saker fra Målselv	5	1

Statens barnehus i Tromsø fører statistikk på antall saker som ledet til dommeravhør/politiavhør pr kommune pr 2013. Kommunene tilhørende Senja tingrett hadde til sammen 31 saker pr 2013.

8.2.2 Statistikk fra krisesenter Midt-Troms:

År	2012	2011	2010
Kvinner	19	17	16
Menn	2	-	-
Barn	18	14	15
Overnattingsdøgn	294	328	359
Telefoner	410	328	186
Dagbrukere	84	73	9
Oppfølging i reetablering	30	36	4

Krisesenteret i Midt-Troms skal etter Krisesenterloven gi deltakende samarbeidskommuner, et døgnåpent, helårig, godt og helhetlig krisesentertilbud til kvinner, menn og barn som er utsatt for vold, eller trusler om vold i nære relasjoner, og som har behov for rådgivning og- eller et trygt midlertidig botilbud. På grunn av små forhold ønsker enn ikke å splitte tallene på kommunenivå. Krisesenteret Midt-Troms gir krisesentertilbud til 10 kommuner, hvor Målselv kommune er en av kommunene.

9. Tjenester i Målselv kommune

Vold vil ha ulike konsekvenser for den som er utsatt både av helsemessig, emosjonell, sosial, økonomisk og rettslig karakter. Det er derfor behov for ulike tjenester for å bistå voldsoffer, voldsutøver og deres familie. Oversikt over hjelpeapparatet er et viktig tiltak for å forebygge og behandle vold i nære relasjoner.

9.1 Kommunale tjenester:

- Sjumilssteget
- Familieenheten: Helsestasjon- og skolehelsetjenesten, Psykisk helsetjenesten barn og unge, Barnverntjenesten, Legetjenesten, Fysioterapitjenesten
- Bo- og oppfølgingsenheten: Tjenesten for funksjonshemmede, Bofelleskap, Psykisk helsetjenesten voksne
- NAV: Rustjenesten, Flyktingtjenesten
- PRO nedre og øvre: sykehjem, åpen omsorg
- PPT (pedagogisk psykologisk tjeneste) i Bardu/Målselv
- Skoler, Barnehager og Kulturskolen
- Tverrfaglig ressursgruppe for barn

9.1.1 Tverrfaglig ressursgruppe for barn:

Tverrfaglig ressursgruppe i Målselv for vold og overgrep ble etablert ca 1990, men «blåst liv» i gruppen i år 2003 etter en nasjonal satsing om at hver kommune burde ha egen ressursgruppe. Tverrfaglig ressursgruppe ble sammensatt med representanter fra Barneverntjenesten, Helsesøster, Politi og PPT der representant fra PPT ble koordinator. Medlemmene av gruppen har vært stabil og sikret kontinuitet, opparbeidet fagkompetanse og erfaring.

Tverrfaglig ressursgruppe har møter ved henvendelser. Ved behov kontaktes Konsultasjonsteam i Tromsø. Det er rutiner at tverrfaglig ressursgruppe møtes to ganger i året uavhengig av meldte saker. Det har vært meldt saker med en variasjon mellom 1-5 saker pr år. Saker der det har vært opplagt vold/overgrep vet vi har vært meldt direkte til Barneverntjeneste og Politi, og disse to instansene har opparbeid seg et samarbeid når saker av slik karakter oppstår.

Tverrfaglig ressursgruppe har siden 2003 gjort følgende prosjekt:

- Utarbeidet samtaleguide ved mistanke om vold /overgrep.
- Utarbeidet brosjyre om tverrfaglig ressursgruppe lokalt.
- Utarbeidet meldingskjema ved henvendelse. Mål. Sikre at råd blir fulgt opp/sikre at tiltak følges opp.
- Ved meldte saker som har ført til politi/barneverntjeneste saker, innkalt styrer/rektor for evaluering av prosess.
- Gjennomført forelesning om symptomer/ tiltak ved mistanke i hver barnehage/skole 1 gang siden 2003.
- Ordnet CD med informasjon om symptomer/tiltak som kan lånes til barnehage og skoler ved årlig tema gjennomgang på personalmøter.
- Politiet har kjøpt inn fagfilm: « Mitt elskede barn» som kan lånes ut til ungdomsskoler til bruk i undervisning eller andre yrkesgrupper som jobber med barn.

9.2 Andre tjenester:

- Alarmtelefon for barn og unge tlf 116 111
- Alternativ til vold Tromsø tlf 77 28 11 60
- Barneverntjenesten tlf 77 83 77 00
- Familierådgivning Finnsnes tlf 77 84 54 44
- Helsestasjon Målselv tlf 77 83 25 30
- Interkommunal legevakt tlf 77 18 10 00
- Krisesenter Midt-Troms tlf 77 84 52 60
- Politi m/polititrådet tlf 77 83 89 60
- PPT Bardu/Målselv tlf 77 83 07 50 [www. ppt-bardufoss.com](http://www.ppt-bardufoss.com)
- RVTS Nord tlf 77 75 43 80
- Senter for psykisk helse Midt-Troms/BUP tlf 77 75 47 00
- SMISO (Støttesenter mot incest og seksuelle overgrep) tlf 77 65 20 44
- Statens Barnehus i Tromsø tlf 77 75 99 50
- Tannhelsetjenesten tlf 77 78 92 50
- Vern for eldre. Nasjonal kontakttelefon 800 30196

10. Mål

Alle barn skal oppleve gode og trygge oppvekstvilkår. Barn og ungdom skal ikke utsettes for vold, seksuelle overgrep eller andre krenkelser i eller utenfor hjemmet. De skal kunne føle seg trygge i sitt nærmiljø, i barnehagen og på skolen.

All bruk av vold strider mot norsk lov og krenker grunnleggende menneskerettigheter. Vold i det private rom aksepteres ikke. Den skal forebygges, bekjempes og lindres gjennom tiltak for å hjelpe og beskytte ofre, og gjennom behandling og straffeforfølgning av voldsutøveren.

10.1 Nasjonale mål

Forebyggende arbeid, tidlig innsats og samarbeid på tvers av virksomheter skal vektlegges. Barn, ungdom og deres foreldre skal møte et tilgjengelig tjenesteapparat som tilrettelegger for samarbeid og aktiv jobber for å forebygge vold og seksuelle overgrep. Barn som trenger hjelp må fanges opp på et tidlig tidspunkt og gis raskt, riktig og tverrfaglig hjelp. Alle virksomheter innenfor helse-, omsorgs-, barnehage- og skolesektoren skal se barn og unges totale behov, og arbeide på tvers av faglige og organisatoriske grenser (Strategi «Barndommen kommer ikke i reprise»).

Regjeringens plan «Vendepunkt – Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2008-2011» har 7 målsetninger:

- Ofrene skal sikres nødvendig hjelp og beskyttelse
- Voldsspiralen skal brytes ved å styrke behandlingstilbudet til voldsutøveren
- Ofrene skal gis tilbud om tilrettelagte samtaler med voldsutøver
- Kunnskap og samarbeid i hjelpeapparatet skal styrkes
- Forskning og utviklingsarbeid skal iverksettes
- Vold i nære relasjoner skal synliggjøres
- Vold i nære relasjoner skal forebygges gjennom holdningsendringer

Handlingsplan mot vold i nære relasjoner er vedtatt i kommunestyret 7.mai 2015 i sak 38/2015

10.2 Målselv kommunes mål

Tverrfaglig samarbeid og samhandling internt og eksternt skal være høyt prioritert i Målselv kommune. Tydelige rutiner skal sikre god kommunikasjon og samarbeid. Ansatte i Målselv kommune skal være kjent med kommunens rutiner for å forebygge og håndtere vold i nære relasjoner. Ledere vil ha et særlig ansvar for der det blir avdekket at barn utsettes for vold eller overgrep skal få den hjelpen de har behov for. Likevel er den enkelte ansatte pliktig til å iverksette tiltak.

Registrering av hendelser ved legetjenesten, barneverntjenesten og helsestasjon vil si noe om omfang i kommunen som søker hjelp. Viktig at ansatte i nevnte avdelinger har kunnskap om hvordan de skal snakke med barn, ungdom og voksen for å avdekke volden og at de vet hvordan de skal gå frem ved mistanke.

For å forebygge vold mot barn i nære relasjoner må foreldre ha nødvendig kunnskap om hva som fremmer godt foreldreskap, og hvordan god omsorg støtter barnets utvikling. Foreldre må kjenne til hvordan de kan veilede og oppdra barnet på en god måte.

11. Handlingsplan/Tiltak for å nå de kommunale mål

Tiltak som allerede er etablert i Målselv kommune er sjumilssteget, tverrfaglig møte og MOT. Handlingsplan må forankres administrativ og politisk i Målselv kommune, for å kunne skape forståelse for å forebygge mot vold i nære relasjoner. Noen av tiltakene utløser ingen ekstra kostnad eller kan gjøres innenfor eksisterende rammer. Nye tiltak må innarbeides i budsjett- og økonomiplan. Der det er mulig vil kommunen søke på tilskuddsmidler.

Mål1: Utarbeide skriftlige samarbeidsrutiner mellom Politiet og Barneverntjenesten		
Tiltak	Tidsperspektiv	Ansvarlig
Utarbeide en felles samhandlingsrutine/avtale mellom politi og barneverntjenesten	August 2015	Leder barneverntjenesten Tone Strømholt og Politiet v/Katrine Grimnes

Mål2: Styrke foreldrekompetansen for grupper med særlige behov		
Tiltak	Tidsperspektiv	Ansvarlig
Foreldreveiledning	Våren 2017	Leder barneverntjenesten Tone Strømholt og leder helsestasjonen Britt Engseth Stangnes

Mål3: Kompetanseheving for ansatte i skole, barnehage og kommunale tjenester til barn/ungdom		
Tiltak	Tidsperspektiv	Ansvarlig
Internt kurs vold i nære relasjoner	Innen sommeren 2016	Tverrfaglig ressursgruppe mot vold i nære relasjoner
Informasjon om kommunens rutiner ved mistanke om at barn blir utsatt for vold og overgrep.	Innen sommeren 2016	Tverrfaglig ressursgruppe mot vold i nære relasjoner
Kurs for fastleger og medhjelpere	2016	Enhetsleder familieenheten Siv-Hege Severi
Nettbasert kurs om vold og seksuelle overgrep v/RVTS og fylkesmann	2015	Rådmann og enhetsledere tilrettelegger for gjennomføring av kurs for aktuelle ansatte.

Mål4: Styrke forebyggende arbeid ved å opprette 100 % stilling Helsesøster		
Tiltak	Tidsperspektiv	Ansvarlig
Tettere oppfølging av førstegangsførelse	2016	Enhetsleder familieenheten Siv-Hege Severi og leder helsestasjonen Britt Engseth Stangnes
Økt tilstedeværelse i skolehelsetjenesten	2016	Enhetsleder familieenheten Siv-Hege Severi og leder helsestasjonen Britt Engseth Stangnes

Mål5: Registrering av vold i nære relasjoner ved kommunale tjenester		
Tiltak	Tidsperspektiv	Ansvarlig
Det utarbeides registreringsverktøy for pasienter som er i kontakt med legetjenesten i forhold til vold i nære relasjoner.	2015	Kommuneoverlegen
Det utarbeides registreringsverktøy ved meldinger til Barneverntjenesten hvor det er vold i nære relasjoner.	2015	Leder Barnverntjenesten Tone Strømholth
Det utarbeides registreringsverktøy ved helsestasjon over familier hvor det er vold i nære relasjoner.	2016	Leder helsestasjonen Britt Engseth Stangnes
Det utarbeides registreringsverktøy ved psykisk helsetjenesten for barn hvor det er vold i nære relasjoner.	2016	Leder helsestasjonen Britt Engseth Stangnes
Det utarbeides registreringsverktøy ved psykisk helsetjenesten for voksne hvor det er vold i nære relasjoner.	2016	Leder psykisk helsetjenesten for voksne Lise Kristensen

13. Evaluering og rullering av plan

Sjumilssteget og tverrfaglig ressursgruppe mot vold i nære relasjoner har ansvar for å følge med utviklingstrekkene i Målselv kommune og at tiltakene i handlingsplanen blir iverksatt. Denne planen har særlig fokus på barn og ungdom. Neste handlingsplan kan ha fokus på en annen utsatt gruppe. Planen er vedtatt for perioden 2015-2017. Planen skal rulleres i løpet av 2017 og det vil være Sjumilssteget som har ansvar for igangsetting av rullering.

14. Referanser/Kilde

Justis- og Beredskapsdepartementet. «Et liv uten vold» Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2014-2017.

Det Kongelige Justis- og Beredskapsdepartementet. «Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner» Stortingsmelding 15 2012-2013.

Barne- Likestillings- og Inkluderingsdepartementet. «Barndommen kommer ikke i reprise» Strategi for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom 2014-2017.

Barne- Likestillings- og Inkluderingsdepartementet. «En god barndom varer livet ut» Tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom 2014-2017.

Isdal, P. (2000). «Meningen med volden». Kommuneforlaget.

Rus og Samfunn. «Alkohol og vold i nære relasjoner». <http://www.rus.no/id/614.0> 5.6.2014

Justis- og Beredskapsdepartementet. «Vendepunkt» Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2008-2011.